Оповідання

Поновилась ікона — була старою, непомітною серед натовпу образів, що ними, звичайно, вквітчано покут української хати, а ось засяла, залисніла, мов вийшла зі своєї шкаралущі, як та гадюка. І в побожному тремтінні схилили перед нею щасливі господарі свої коліна й сподівання. До села, де відбулося поновлення, лише п'ять верстов. Я узуваю дерев'яні сандалі і, сонце лише зійшло, чвалаю туди. Багацько народу суне тим шляхом і все жінки, жінки... Я — випадковість, і мене обминають. Несуть завинеш пакунки, кошики, хлібини. Боги вимагають офір , дарма що не їдять і не п'ють. Навкруги — висмажені сонцем хліби, зачучверілі від спеки огудини баштанів, обпалені стовбури проса, листаті соняхи, пожвакані сараною. І ці жінки поспішають до чудесної ікони, сподіваючись — кинувши перед нею хлібину — мати те, чого не дали зерна, кинуті в землю. Вірять вони, що чудом поновляться, відживе огудина й розвинеться просо. Вони несуть останнє, щоб мати вдесятеро. Вони йдуть, минають мене і знову наздоганяють.

Вже й я в селі. Іду туди, де заледве протиснутися можна між натовпом, і не помиляюсь. Якраз правлять молебня. Проштовхуюсь. Високо підвішено поновлену ікону Богоматері. Дим смирни заслав її і стіл перед нею, отяжений паляницями, салом, крашанками й грошима. І серед тиші, завиненої пахощами, натхненно бринить голос:

— Ти, Пріснодіво, заступнице наша перед Богом, згляньсь на нас! Одверни од нас голод, благослови землю нашу дощем, молімося тобі, помилуй нас!

Стогін іде по хатині:

— Помилуй нас! І я, людина, яка знає, що Бог є лише вигадкою людськості на шляху пристосування до життя, — хіба я засміюся тут? Хіба почну дзвонити переказ, що господарі ікони — мають їхати спекулювати нанесеним добром? Не руште оман...

А ввечері я йду до Робітничого Палацу. Навкруги — повибивані шибки будинків, зруйновані паркани, пеньки од зрубаних взимку на паливо дерев, рельси трамваїв, порослі травою. Сьогодні має відбутися пленарне засідання Міської Ради з приводу повороту делегата з Всеукраїнського з'їзду Рад. На денному порядку єдине питання — "Біжучий момент". Знову натовп. Засідання розпочато. Проштовхуюсь. Ось він на сцені, делегат, що повернувся з Всеукраїнського з'їзду Рад. Дим цигарок завісив його обличчя, і я бачу лише певні рухи його руки та чую піднесений голос, що крає тишу.

Він каже, дарма, почекайте! Дарма, що зруйновані ваші будинки, спиняються потяги і голод замахнувся на вас. Дарма, що ворог зовні і всередині гострить свою зброю.

— Повстане всесвітній пролетар, і близький уже час, коли він піднесе свою важку руку. І ми, що кладемо зараз наше знеможене тіло на кривавих фронтах, а вдома бачимо лише, як ростуть руїни, — ми матимемо тоді все! Хай живе всесвітній пролетаріат! Хай живе комуністична партія, його заступниця й провідниця!

Гуркіт оплесків лящить по мурах:

— Хай живе!

І я, людина, яка зрозуміла, що нікому не урвати ланцюг людського лиха, — хіба я засміюся тут? Хіба почну дзвонити

переказ, що квартири багатьох комуністів, громадських діячів повні награбованого добра? Не руште оман...

14. VIII. 21. р. м. Павлоград.